

Високи представник за Босну и Херцеговину Пади Ешдаун наредио је 2003. године Влади Републике Српске да образује комисију која ће сачинити извештај о догађајима „у и око Сребренице“ у јулу 1995. године са посебним освртом на нестала лица. То наређење било је изазвано тужбом поднетом у име 49 несталих Муслимана чија је родбина – сасвим разумљиво – желела да нешто сазна о њиховој судбини. Уски мандат комисије био је да прикупи податке о тих 49 несталих лица, којима је ускоро било придружено и око 1800 других у чије име су у међувремену биле поднете сличне тужбе. Од комисије се очекивало (и то је у ствари био њен прави, иако недоречени мандат) да обезбеди самоосуђујући опис сребреничких догађаја састављен тако да ће задовољити ноторно антисрпски расположеног високог представника.

Овај други део мандата доживео је неке измене током рада комисије чији је првобитан план био да паралелно са прикупљањем података о несталим лицима пружи и „детаљнији приказ генезе догађаја за наведени период (10–19. јул 1995)“. [\[1\]](#) Када је већ дубоко зашла у упоређивање и чишћење вишеструких спискова несталих особа, комисија је схватила да су јој недостајали и особље и ресурси да би могла успешно да истражи шира контекстуална питања. Комисија се зато определила за преузимање унапред упаковане верзије догађаја у облику „историјског контекста и чињеничког стања“ садржаних у пресуди „Тужилац против Радислава Крстића“ из Хашког трибунала. [\[2\]](#)

Један део посла који је комисија обавила показао се врло корисним. Комисија је упоредила спискове пријављених несталих особа, који су се често преклапали, и очистила их је од дуплих, а понекад и тродуплих пријава. Она је смањила укупан број пријављених несталих лица са преко 12.000 (укључујући све дупле и тродупле пријаве) на 7.108 несталих који су били пријављени између 10. и 19. јула 1995. То је – по комисији – у односу на нестала лица било статистичко стање 2004. године. [\[3\]](#)

Међутим, у другом делу свога посла комисија је потпуно крахирала. То се односи на њен избор грађе за „чињеничку“ позадину догађаја између 10. и 19. јула 1995. Са образложењем да није имала ни времена ни ресурса да самостално проучи та питања, што је вероватно било тачно, комисија је пронашла „соломонско решење“ које је било горе него да није покушала да се чињеницама уопште бави. Она је преузела и у свој извештај инкорпорирала чињеничке констатације из Крстићеве пресуде, третирајући то као сопствену „чињеничку“ основу. Сходно томе, користећи насумице издвојене фрагменте из Крстићеве пресуде, комисија је склопила причу о позадини сребреничких

Пише: Стефан Каргановић
уторак, 20 април 2010 16:01

догађаја. Али та прича је подједнако сумњива као и њен извор. У том погледу, чланови комисије показали су се као недовољно храбри да потраже неко друго тумачење фактографске позадине догађаја. Тешко је избећи утисак да се они нису усудили да ризикују да се на њих сручи бес Педија Ешдауна.

Најбоља аналогија поступку комисије у овом погледу било би да замислимо некога ко се спрема да напише историју јеврејског народа, па се обраћа министарству пропаганде др Гебелса за неопходни „историјски контекст и чињеничко стање“ како би довршио свој пројекат.

Извештај комисије Републике Српске о Сребреници 2004. године ускоро је углавном био заборављен, и више се није могао лако наћи било у електронском било у штампаном облику. На њега се на кратко опет усредсредила пажња за време недавне расправе у Србији. Поборници скупштинске резолуције, којом је масакр у Сребреници требало да буде проглашен за геноцид за који ће се Србија кајати, често су тај широј јавности недоступни извештај врло тенденциозно представљали. Њихова теза је била, пошто је Република Српска наводно већ признала злочин и његов обим, зашто Србија не би учинила то исто?

Али као што се често дешава, ствари нису тако једноставне. У извештају Републике Српске из 2004. године нигде се не констатује да се у Сребреници догодио геноцид. [4] Што се бројки тиче, након што је пажљиво упоредно проверила и прочистила спискове несталих особа из разних извора, комисија је дошла до закључка да има 7.108 имена особа које су биле пријављене као нестале између 10. и 19. јула 1995, али о чијој судбини се нема података. Та цифра јесте сумњиво блиска званичном броју од 8.000 побијених, то је тачно. Али јасно је да „нестао“ није исто што и „стрељан“ и да су то сасвим различите категорије. На основу свега што би се могло закључити, велики број особа које су се технички водиле као „нестале“ 1995. године могле би бити живе и здраве негде данас, и потпуно је разумљиво ако се ни они ни њихови сродници од тада нису потрудили да релевантне агенције накнадно о томе обавесте.

На сцену ступа Мирсад Токача, директор сарајевског Истраживачко-документационог центра, који је саставио „Босански атлас ратних злочина“, документ који смо ми овде надугачко критиковали. Док је био у посети Бањалуци 30. марта 2010. да локалној публици представи свој Атлас, Токача је дао изјаву која је многим Србима звучала сензационално: његова организација је између 2004. и 2007. утврдила за 500 особа, међу наводно несталима, да су заправо живи. [5] Али када се ствар ближе анализира, испада да је „откривење“ Мирсада Токаче било прилично двосмислено и да оно свакако није

Пише: Стефан Каргановић
уторак, 20 април 2010 16:01

повлачило закључак да би сада 500 нишана из Меморијалног центра у Поточарима требало уклонити зато што су особе, које су тамо наводно сахрањене, у ствари живе. Заправо, врло је тешко растумачити – на основу приљезне анализе Токачине изјаве – да ли би ту групу од 500 требало скинути само са неког списка несталих или их треба склонити са гробља. Али пошто је г. Токача сада јавно потврдио да поседује важне материјалне доказе који се односе на злочине почињене у Сребреници, од њега треба захтевати да своје податке стави на увид заинтересованој јавности. Уколико он буде одбио да то учини, задатак је Хашког трибунала да му нареди да свој списак обелодани, са свим именима и презименима, или да у противном буде санкционисан за непоштовање суда. Подразумева се да трибунал има ингеренције да тако поступи, и он је тако већ поступао у другим приликама.

Да се вратимо на извештај Комисије Републике Српске о Сребреници из 2004. године – а ми га овде ексклузивно постављамо ради наших читалаца – мада је преглед спискова несталих заиста био добро одрађен посао, убацивање „чињеничке“ верзије преузете из пресуде Крстићу представља катастрофу која скоро да поништава позитиван учинак комисијиног рада. Пажљиво читање страница 8 до 24 извештаја, које су потпуно плагијаризоване из контроверзне пресуде Крстићу, производи недвосмислено мучан утисак да је по мишљењу комисије званична прича о Сребреници – у суштини тачна. Када се наведене „чињенице“ преузете из Крстићеве пресуде саберу у односу на наводна стрељања, добија се сума од најмање 5.000 жртава. [6] Ако комисија Владе Републике Српске прихвата причу из Крстићеве пресуде да су српске снаге одговорне за стрељање 5.000 заробљеника, онда је тиме најтежа оптужба против Републике Српске – потврђена. Ако је тако, беспредметно је на другом месту, у истом извештају, правити се као да је 7.108 становника Сребренице још увек „нестало“. Ако је чињеничка матрица из предмета Крстић прихватљива, онда је судбина бар 5.000 од тих „несталих“ лица имплицитно решена: њих су српске снаге побиле, баш као што Хашки трибунал то тврди.

То, наравно, докази не подржавају и то није тачно. Али то је прост и сраман закључак који се, на страницама једног те истог документа, налази упоредо са резултатима врло убедљиво одрађеног статистичког пројекта. Тај спој непомирљивих елемената Влада Републике Српске званично је усвојила 2004. године.

Сада читаоцима представљамо овај извештај како би они могли доћи до сопствених закључака о њему. Он се састоји из два дела. [Први извештај](#), који обухвата и проблематичну чињеничку причу, био је достављен влади на време, у јуну 2004. године. Комисија је тражила, и добила, додатно време да доврши статистичку анализу, и то је сада [други део извештаја](#) из октобра 2004. Такође предочавамо, ради знања, и страницу са сајта Токачиног ИДЦ

Пише: Стефан Каргановић
уторак, 20 април 2010 16:01

где су наведене његове

[изјаве](#)

у Бањалуци, које се односе на 500 несталих особа за које је његова организација утврдила да су живи. Та страница је накнадно из мистериозних разлога била скинута са Токачиног сајта, али ми је овим спасавамо од заборављавања.

(Аутор је председник холандске невладине организације „Историјски пројекат Сребреница“)

[1] Комисија Владе Републике Српске за истраживање догађаја у и око Сребренице од 10. до 19. јула 1995, јун 2004, стр. 4.

[2] *Ibid.*, р. 5

[3] Треба приметити да у хаосу који је уследио након пада Сребренице, многе агенције, укључујући Међународни Црвени крст, јесу примале извештаје о несталим особама. Те агенције су у основи само прикупљале податке, али оне нису имале задатак да истражују судбину особа које су биле пријављене као нестале. Многе агенције су састављале спискове и исто име се могло наћи на више спискова.

[4] Једини пут када се у извештају користи реч „геноцид“ је тамо где се наводи пресуда Крстићу где стоји, а то је тачно, да је оптужени проглашен кривим за „потпомагање у геноциду“. Међутим, комисија по овом питању не заузима став и изричито подвлачи да она није правосудни орган и да нема мандат да се бави правним питањима. *Ibid.*, р. 5

[5] <http://www.frontal.rs/cyrl/?page=2&kat=1&vijest=40186> Извештај о Токачиној презентацији у Бањалуци, укључујући признање да је утврђено да су 500 несталих становника Сребренице међу живима, налазио се неко време на интернет сајту <http://www.idc.org.ba/>

, међутим, након што се у вези са тим распламсала јавна расправа тај извештај је волшебно нестао. Срећом, ми смо га снимили и сачували смо ту страну, па је пружамо на увид читаоцима.

[6] Петковци, 1.500 до 2.000 жртава (с. 18); Брањево, 1.000 до 1.200 (с. 22); Пилице, 500 (с. 22); Козлук, 500 (с. 22); Кравица, 1.000 (с. 16), и Нова Касаба, “један број” (стр. 16).